

3. Пономарьов О. С. Роль інформаційних технологій у формуванні професійної культури майбутніх фахівців. зб. наук.-метод. праць / за ред. Романовського О. Г., Ю. І. Панфілова. – Харків: НТУ «ХПІ», 2010. – 212 с.

УДК 159.923:378-057. 87 (477.54)

Більдер Н. Т.

НАВИЧКИ САМООЦІНКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ - ОСНОВА УСВІДОМЛЕНОГО ВИБОРУ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТАМИ ХАРКІВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Розглянуто деякі особливості самооцінювання студентами Харківської державної академії дизайну і мистецтв навчальної діяльності для прогнозування мотивів усвідомленого вибору навчальних дисциплін.

Ключові слова: самоконтроль, самооцінка, навчальна діяльність, рівень домагань, мотивація вибору.

Рассмотрены некоторые особенности самооценивания учебной деятельности студентами харьковской государственной академии дизайна и искусства для прогнозирования мотивов осознанного выбора учебных дисциплин

Ключевые слова: самоконтроль, самооценка, учебная деятельность, уровень притязаний, мотивация выбора.

Was considered some properties self-evaluation of educational activity of students of the Kharkiv State Academy of Design and Art to predict the motives of conscious choice of academic disciplines

Keywords: self-control, self-esteem, learning activities, the level of claims, the motivation of choice.

Студентський вік, як і будь-яка інша стадія життєвого циклу людини, має свою неповторну специфіку, і це обумовлює актуальність дослідження особливостей самооцінювання студентами навчальної діяльності.

Серед найважливіших утворень у структурі спрямованості особистості студентів є ціннісні орієнтації та самооцінка.

Вивчення суті та функцій ціннісних орієнтацій вважається частиною значно ширшої проблеми – самооцінювання, що формулюється як «образ Я» (один із найдійовіших регуляторів поведінки особистості).

Самооцінка різних компонентів особистості може перебувати на різних рівнях стійкості, адекватності, зрілості.

Відповідно до Закону України від 1 липня 2014 р. №1556-VII «Про вищу освіту» [1], з метою забезпечення академічної автономії, підвищення якості освіти та наближення України до Європейського простору вищої освіти, забезпечення якісної підготовки фахівців ВНЗ перелік дисциплін навчального плану визначає самостійно навчальний заклад, а студентам пропонується можливість самостійно обирати

дисципліни, які їм цікаві і необхідні для загального і професійного розвитку.

Принцип елективності навчання означає надання студенту свободи визначення цілей, форм, методів, джерел, засобів, термінів, часу, місця навчання, оцінювання результатів навчання.

Але мотивація одержання вищої освіти у студентів не завжди збігається з мотивацією навчання [3].

Передбачається, що вибір дисциплін буде здійснювати саме зріла особистість, тому сприятиме формування адекватних та ефективних механізмів саморегуляції особистості студента в нових умовах навчальної діяльності: підвищення ролі самодисципліни та самоконтролю, які, в свою чергу, щільно пов'язані з функцією самооцінки.

Необхідність поєднати колективний процес навчання з індивідуальними запитами студентів художнього ВНЗ вимагає ретельного вивчення процедур особистісного й навчального самооцінювання. При цьому необхідно розмежувати мотиваційні фактори особистісної самооцінки і навчальне самооцінювання суб'єктів навчання в художньому ВНЗ.

Мета роботи - описати деякі особливості самооцінювання студентами ХДАДМ особистісної діяльності для прогнозування мотивів усвідомленого вибору навчальних дисциплін.

Зарубіжні психолого-педагогічні дослідження з проблеми самооцінки показали, що на формування самооцінки (з точки зору теорії когнітивного дисонансу) основний вплив визначають переживання ситуації успіху або невдачі (І.В.Аткінсон, В.Гарольд, Б.Патрік, Р.Стренч), норми і цінності суспільства (Л.Вілер, К.Л.Хакміллер, Т.Парсонс), зокрема - успішна діяльність індивіда в порівнянні з оточуючими. [8, с.105]

Самооцінка зумовлює схильність переконанням ззовні (М.Зеллер), а також рівень домагань особистості які зумовнюють, у свою чергу, рівень складності поставлених завдань, що індивід ставить перед собою (Г.Андерсон, Г. Брандт, Т.Дембо, К.Левин, Н.Т.Фізер, Ф.Хоппе). [5, с. 35]

Якісно іншим є поняття особистісного потенціалу, яке науковці пов'язують із поняттями самоатрибуції (І. Кон), самозміни (О. Шаповалова) і самодетермінації (Д. Леонт'єв). Отже, особистісний потенціал відображає міру долання особистістю заданих обставин, зрештою – долання нею самої себе [4, с.211].

Самооцінка різних компонентів особистості може перебувати на різних рівнях стійкості, адекватності, зрілості.

У численних психологічних дослідженнях, присвячених студентському віку, найчастіше акцент робиться на питаннях розвитку самосвідомості та адекватної самооцінки, тому саме цей вік є центральним періодом становлення світоглядної системи, деяких рис характеру і соціального інтелекту.

На думку Archer (1982 р.), криза ідентичності відбувається у пізній юності, а більше 30 % досліджуваних продовжують пошуки ідентичності до 24 років. Феномен особистісної зрілості закриває континуум еґо-ідентичності («особистісна зрілість – інфантильність»)

О.Штепа виявила, що на жаль, більшість українських студентів не має досвіду самостійної оцінки своєї навчальної діяльності [10].

Педагогічні умови формування самооцінки навчальної діяльності студентів розглянуті в кандидатській дисертації Т.Н.Роньшиной. [6]

Вікова динаміка самооцінки і рівня домагань висвітлена у роботі Л.В. Бороздіної [2]

Стариченко Б. Е., в рамках інформаційно-технологічної моделі навчання, яка передбачає освоєння єдиного для всіх базового мінімуму навчальної дисципліни і виконання індивідуального завдання (проекту) докладно розглядає алгоритм визначення обсягу навчальної діяльності студента і схему оцінювання її результатів [7].

Сучасні тенденції оцінювання навчальних досягнень студентів описані в роботах І.А. Ширшова [9].

У запропонованій відповідно до кредитно-модульної системи організації навчального процесу системі самооцінка є комплексною, обумовленою сумою результатів, отриманих за правильне виконання декількох завдань.

Передбачається, що впровадження рейтингової системи оцінки знань в художньому ВНЗ дозволяє, зокрема, студентам: отримувати об'єктивні показники своїх знань по окремих блоках навчальної дисципліни і прогнозувати підсумкову оцінку з дисципліни.

Аналіз самооцінки як самооцінювання діяльності дозволив виявити кілька її функцій: прогностичну (яка полягає в регуляції активності особистості на самому початковому етапі діяльності); коригувальну (спрямовану на контроль і здійснення необхідних підстроювань); ретроспективну (використовується суб'єктом на заключному етапі діяльності для підбиття підсумків, співвіднесення

цілей, способів і засобів виконання діяльності з її результатами) [6, с. 22].

Для забезпечення волі вибору, в 2014-2015 навчальному році, в ході вивчення дисципліни «Основи психології і педагогіки», студентам 4 курсу факультетів «Дизайн» і «Дизайн середовища» ХДАДМ була надана можливість вийти на бажаний рівень планованої самооцінки навчальної діяльності. В пакеті методичних матеріалів з вивчення дисципліни «Основи психології і педагогіки» - низка завдань і питань різного рівня складності, критерії самооцінювання навчальних завдань, які дозволяють діагностувати репродуктивний та творчий рівні засвоєння.

Більшу кількість балів можна «заробити» при виборі завдань творчого рівня. Вибір складності завдань – вільний. Щоб «закрити» модуль, достатньо виконати низку завдань нижчого рівня складності.

До складу вибірки увійшли 100 студентів 4 курсу денної форми навчання факультетів «Дизайн» і «Дизайн середовища». 8% студентів невчасно виконали завдання першого модулю. Аналіз виконання завдань першого модуля показав, що 5% від загальної кількості студентів не ознайомились із методичними вказівками і критеріями оцінювання, із них 3% - самооцінили виконання завдань за трьохбальною, а не 30-бальною шкалою: «задовільно», «добре», «відмінно»; 2% - за п'ятибальною. 39% студентів – вибрали завдання нижчого рівня складності, але їх самооцінки виявилися, щодо обговорених критеріїв, неадекватно високими, що свідчить про завищений рівень домагань. У 16% студентів занижена, відповідно критеріям, самооцінка виконання завдань. Самооцінка виконання завдань співпала із оцінкою викладача у 32% студентів 4 курсу.

Отримані результати не є статистично достовірними, але дозволяють дійти до досить невтішних висновків: на сьогодні не всі студенти, які брали участь у дослідженні, готові до адекватної особистісної самооцінки.

Ситуація реального вільного вибору навчальних дисциплін, без серйозної підготовчої роботи по формуванню навичок самооцінювання, може спровокувати студентів на пошуки найбільш легких шляхів одержання позитивної оцінки навчальної діяльності.

Виявлені в роботі тенденції говорять про необхідність спеціальної роботи з надання студентам своєчасної допомоги у формуванні адекватної самооцінки навчальної діяльності. Результатом цієї роботи буде формування активного суб'єкта професійного

розвитку, здатного аналізувати свої життєві та професійні цілі, мотиви, можливості розвитку власної самодостатності. При організації такої діяльності необхідно, зокрема стимулювати пізнавальну активність студентів, спрямовану на усвідомлення психологічних особливостей власної особистості та діяльності; використовувати різні форми психологічного тренінгу для позитивного розвитку і зміцнення «Я-концепції».

Під час подальших наукових розвідок нами планується дослідження взаємозв'язку між рівнем співзалежності, самоактуалізації і самооцінювання навчальної діяльності студентів художнього навчального закладу.

Література

1. Закон України від 1 липня 2014 р. №1556-VII «Про вищу освіту». [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. вільний
2. Бороздина Лидия Васильевна. Теоретико-экспериментальное исследование самооценки : Дис. д-ра психол. наук : 19.00.01 : Москва, [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.dslib.net/obwaja-psixologia/teoretiko-jeksperimentalnoe-issledovanie-samoocenki-mesto-v-strukture.html> свободный
3. Высшее образование в XXI веке: Подходы и практические меры: Рабоч. документ / Всемирная конференция по высш. образованию «Высшее образование в XXI веке: Подходы и практические меры». Париж, 5-9 окт. 2008 г. – Париж, 2008. – 93 с.
4. Леонтьев Д. А. Личностное в личности: личностный потенциал как основа самодетерминации // Ученые записки кафедры общей психологии МГУ им. М. В. Ломоносова. Вып. 1 / Под ред. Б. С. Братуся, Д. А. Леонтьева. – М.: Смысл, 2002. – 338 с.
5. Небытова, Л.А. Особенности самооценки личности студента... / Л.А. Небытова // Учебный год. Волгоград. Сер.3. – 2009. – №32. – С. 35.
6. Роньшина Т.Н. Формирование ценностного отношения студентов к учебно-познавательной деятельности /Автореф. дис. канд. пед. наук. Липецк, 1994. – 23 с. [Електронний ресурс] Режим доступа: <http://www.dslib.net/obwaja-psixologia/teoretiko-jeksperimentalnoe-issledovanie-samoocenki-mesto-v-strukture.html>, свободный
7. Стариченко Б. Е. Оценка результатов учебной деятельности студентов в рамках информационно- технологической модели обучения / Б.Е. Стариченко Образование и наука. – 2013. – № 5 (104). – С.113.
8. Шибутани Т. Я - концепция и чувство собственного достоинства / Т. Шибутани // Самосознание и защитные механизмы личности. – Самара. Изд. Дом "Бахрах", 2003. – 544 с.
9. Ширшова И. А. Оценивание учебных достижений студентов: современные тенденции / И.А. Ширшова // Ученые записки Таврического университета им. В.И. Вернадского. Том 26 (65) – Том 26 (65). – 2013 г. №1. – С. 205-215.
10. Штепа О. Феномен особистісної зрілості [Електронний ресурс] // Соціальна психологія. – 2005. – № 1 (9). – С.62-77. – Режим доступу до журн. <http://www.twirpx.com/file/584495/>, вільний.